

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

6. března 2018*

„Řízení o předběžné otázce – Dvoustranná dohoda o investicích uzavřená v roce 1991 mezi Nizozemským královstvím a Českou a Slovenskou Federativní republikou, která je nadále použitelná mezi Nizozemským královstvím a Slovenskou republikou – Ustanovení, které umožňuje investorovi jedné smluvní strany obrátit se na rozhodčí soud v případě sporu s druhou smluvní stranou – Slučitelnost s články 18, 267 a 344 SFEU – Pojem ‚soud‘ – Autonomie unijního práva“

Ve věci C-284/16,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) ze dne 3. března 2016, došlým Soudnímu dvoru dne 23. května 2016, v řízení

Slowakische Republik (Slovenská republika)

proti

Achmea BV,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda, A. Tizzano (zpravodaj), místopředseda, M. Ilešič, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. Malenovský a E. Levits, předsedové senátů, E. Juhász, A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, F. Biltgen, K. Jürimäe, C. Lycourgos, M. Vilaras a E. Regan, soudci,

generální advokát: M. Wathelet,

vedoucí soudní kanceláře: K. Malacek, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 19. června 2017,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Slovenskou republiku M. Burgstallerem, solicitor, a K. Pörnbacherem, Rechtsanwalt,
- za Achmea BV M. Leijtenem, D. Maláčovou, H. Bälzem a R. Willerem, Rechtsanwälte, jakož i A. Marsmanem, advocaat,
- za německou vládu T. Henzem, jako zmocněncem,
- za českou vládu M. Smolkem, J. Vláčilem a M. Hedvábnou, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: němčina.

- za estonskou vládu K. Kraavi-Käerdi a N. Grünberg, jako zmocněnkyněmi,
- za řeckou vládu S. Charitaki a S. Papaioannou, jakož i G. Karipsiadisem, jako zmocněnci,
- za španělskou vládu S. Centeno Huerta a A. Rubio Gonzálezem, jako zmocněnci,
- za francouzskou vládu D. Colasem a D. Segoinem, jako zmocněnci,
- za italskou vládu G. Palmieri, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s S. Fiorentinem, avvocato dello Stato,
- za kyprskou vládu E. Symeonidou a E. Zachariadou, jako zmocněnkyněmi,
- za lotyšskou vládu I. Kucina a G. Bambāne, jako zmocněnkyněmi,
- za maďarskou vládu M. Z. Fehérem a G. Koósem, jako zmocněnci,
- za nizozemskou vládu M. Bulterman a J. Langerem, jako zmocněnci,
- za rakouskou vládu C. Pesendorfer a M. Klamertem, jako zmocněnci,
- za polskou vládu B. Majczynou a L. Bosekem, jakož i R. Szczech a M. Cichomskou, jako zmocněnci,
- za rumunskou vládu R. H. Raduem, jako zmocněncem, ve spolupráci s R. Mangu a E. Gane, consilieri,
- za finskou vládu S. Hartikainenem, jako zmocněncem,
- za Evropskou komisi T. Maxianem Ruschem, J. Baquero Cruzem, L. Malferrarim a F. Erlbacherem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 19. září 2017,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článků 18, 267 a 344 SFEU.
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Slovenskou republikou a společností Achmea BV, jehož předmětem je rozhodčí nález ze dne 7. prosince 2012, který byl vydán rozhodčím soudem zřízeným na základě Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Nizozemským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic (dále jen „BIT“).

Právní rámec

BIT

- 3 BIT byla uzavřena v roce 1991 a vstoupila v platnost dne 1. ledna 1992. Podle jejího čl. 3 odst. 1 se každá smluvní strana zavázala, že zabezpečí investicím investorů druhé smluvní strany nestranné a spravedlivé zacházení a nebude nepřiměřenými nebo diskriminačními opatřeními poškozovat správu, řízení, udržování, používání, využití nebo dispozici s investicemi těchto investorů. Podle článku 4 BIT

každá smluvní strana zajistí, aby platby související s investicemi mohly být volně převáděny, zejména v případě zisků, úroků a dividend, ve volně směnitelné měně bez nežádoucích omezování nebo prodlení.

4 Článek 8 uvedené dohody stanoví:

„1) Všechny spory mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany týkající se jeho investice budou pokud možno, vyřešeny přátelsky.

2) Každá smluvní strana tímto souhlasí, že podřídí spor uvedený v odstavci 1 tohoto článku rozhodčímu soudu, jestliže se spor nepodařilo vyřešit přátelsky ve lhůtě šesti měsíců od doby, kdy jedna strana ve sporu o takové řešení sporu požádala.

3) Rozhodčí soud uvedený v odstavci 2 tohoto článku bude pro každý jednotlivý případ ustaven takto: každá strana ve sporu určí jednoho rozhodce a tito dva rozhodci určení tímto způsobem vyberou předsedu, který bude občanem třetího státu. Každá strana ve sporu určí svého rozhodce ve lhůtě dvou měsíců a předseda bude jmenován ve lhůtě tří měsíců od doby, kdy investor oznámil smluvní straně své rozhodnutí předat spor rozhodčímu soudu.

4) Nebylo-li uskutečněno jmenování ve shora uvedené době, každá strana ve sporu může požádat předsedu rozhodčího soudu obchodní komory ve Stockholmu, aby provedl potřebná jmenování. Je-li předseda občanem jedné smluvní strany nebo brání-li mu nějaká překážka ve splnění tohoto úkolu, bude požádán místopředseda, aby provedl potřebná jmenování. Je-li i místopředseda občanem jedné smluvní strany nebo brání-li také jemu nějaká překážka ve splnění tohoto úkolu, bude požádán o provedení potřebného jmenování služebně nejstarší člen rozhodčího soudu, který není občanem žádné smluvní strany.

5) Rozhodčí soud stanoví svá procesní pravidla za použití rozhodčích pravidel Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL).

6) Rozhodčí soud bude rozhodovat na základě zákona a přihlédne zejména, nikoliv však výlučně:

- k platnému právu smluvní strany, o kterou se jedná;
- k ustanovením této Dohody a jiných příslušných dohod uzavřených mezi smluvními stranami;
- k ustanovením zvláštních dohod, které se týkají investic;
- k obecným zásadám mezinárodního práva.

7) Rozhodčí soud rozhoduje většinou hlasů; takové rozhodnutí bude pro strany ve sporu konečné a závazné.“

Německé právo

- 5 Podle § 1059 odst. 2 Zivilprozessordnung (občanský soudní řád) může být rozhodčí nález zrušen, jen pokud se prokáže některý z důvodů pro zrušení, které jsou uvedeny v tomto ustanovení, mezi které patří neplatnost rozhodčí smlouvy podle práva, kterému ji smluvní strany podřídily, a rozpor uznání nebo výkonu rozhodčího nálezu s veřejným pořádkem.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 6 Slovenská republika jako právní nástupce České a Slovenské Federativní republiky nastoupila dne 1. ledna 1993 do práv a povinností posledně uvedené vyplývajících z BIT a 1. května 2004 přistoupila k Evropské unii.
- 7 V rámci reformy svého systému zdravotnictví Slovenská republika otevřela v roce 2004 slovenský trh vnitrostátním a zahraničním hospodářským subjektům poskytujícím soukromé zdravotní pojištění. Společnost Achmea, která je podnikem patřícím do nizozemské pojišťovací skupiny, poté, co získala povolení působit jako zdravotní pojišťovna, založila na Slovensku dceřinou společnost, do níž vložila kapitál a prostřednictvím které na slovenském trhu poskytovala soukromé zdravotní pojištění.
- 8 V průběhu roku 2006 Slovenská republika částečně opustila liberalizaci trhu v oblasti soukromého zdravotního pojištění. Zákonem ze dne 25. října 2007 zejména zakázala rozdělování zisků plynoucích z činností v oblasti soukromého zdravotního pojištění. Následně Ústavný soud Slovenskej republiky (Ústavní soud Slovenské republiky) nálezem ze dne 26. ledna 2011 rozhodl, že tento zákaz je v rozporu se slovenskou ústavou a Slovenská republika zákonem, který nabyl účinnosti dne 1. srpna 2011, rozdělování zisků opět povolila.
- 9 Vzhledem k tomu, že společnost Achmea zastávala názor, že jí Slovenská republika způsobila škodu, zahájila v říjnu 2008 proti tomuto členskému státu rozhodčí řízení na základě článku 8 BIT.
- 10 Vzhledem k tomu, že místem rozhodčího řízení byl zvolen Frankfurt nad Mohanem (Německo), použije se na dotčené rozhodčí řízení německé právo.
- 11 V rámci tohoto rozhodčího řízení vznesla Slovenská republika námitku nedostatku pravomoci rozhodčího soudu. V této souvislosti tvrdila, že vzhledem k jejímu přistoupení k Unii je využití rozhodčího soudu, které je stanoveno v čl. 8 odst. 2 BIT, neslučitelné s unijním právem. Mezitímním rozhodčím nálezem ze dne 26. října 2010 rozhodčí soud tuto námitku zamítl. Návrhy na zrušení tohoto nálezu, které Slovenská republika podala u německých soudů, nebyly v prvním a odvolacím stupni úspěšné.
- 12 Rozhodčím nálezem ze dne 7. prosince 2012 rozhodčí soud uložil Slovenské republice povinnost zaplatit společnosti Achmea náhradu škody a úroky ze základní částky ve výši 22,1 milionu eur. Slovenská republika podala žalobu na zrušení tohoto rozhodčího nálezu k Oberlandesgericht Frankfurt am Main (vrchní zemský soud ve Frankfurtu nad Mohanem, Německo). Vzhledem k tomu, že tento soud žalobu zamítl, Slovenská republika podala proti tomuto rozhodnutí kasační opravný prostředek k Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo).
- 13 Předkládající soud připomíná, že od přistoupení Slovenské republiky k Unii dne 1. května 2004 představuje BIT dohodu mezi členskými státy, takže v případě rozporu mají ustanovení unijního práva přednost v oblastech, které upravují, před ustanoveními BIT.
- 14 V této souvislosti vyjádřila Slovenská republika pochybnosti o slučitelnosti rozhodčí doložky, která je uvedena v článku 8 BIT, s články 18, 267 a 344 SFEU. I když předkládající soud tyto pochybnosti nesdílí, měl přesto za to, že vzhledem k tomu, že Soudní dvůr o takovýchto otázkách ještě nerozhodl, a že tyto otázky mají velký význam vzhledem k množství dvojstranných investičních smluv, které jsou stále platné mezi členskými státy, a které obsahují srovnatelnou rozhodčí doložku, považoval za nezbytné předložit Soudnímu dvoru tuto žádost o rozhodnutí o předběžné otázce za účelem rozhodnutí sporu, který projednává.
- 15 Zprvce předkládající soud má pochybnosti o použitelnosti článku 344 SFEU. Nejprve je nutno uvést, že z předmětu a účelu tohoto ustanovení vyplývá, že se nevztahuje na spory mezi jednotlivcem a členským státem, i když to z jeho znění jasně nevyplývá.

- 16 Dále předmětem článku 344 SFEU jsou podle předkládajícího soud jen spory týkající se výkladu a provádění smluv. O tento případ se však ve sporu v původním řízení nejedná, protože rozhodčí náleze ze dne 7. prosince 2012 byl vydán jen na základě BIT.
- 17 Konečně, účelem článku 344 SFEU je zaručit rozdělení pravomocí stanovené ve smlouvách, a tedy autonomii unijního právního systému, jehož dodržování zajišťuje Soudní dvůr a je současně konkrétním projevem povinnosti členských států zachovávat loajalitu vůči Soudnímu dvoru ve smyslu čl. 4 odst. 3 SEU. Nelze však z toho vyvodit, že článek 344 SFEU chrání pravomoc Soudního dvora, pokud jde o všechny spory, v nichž může být použito nebo vykládáno unijní právo. Ve skutečnosti toto ustanovení podle názoru předkládajícího soudu chrání výlučnou pravomoc Soudního dvora jen do té míry, že členské státy musí u Soudního dvora postupovat v rámci řízení, která jsou zakotvena ve smlouvách. Takový spor, jako je ten, o který se jedná ve věci v původním řízení, však nemůže být vyřešen v rámci řízení před unijními soudy. Smlouvy totiž neupravují žádné soudní řízení, které by takovému investorovi, jako je společnost Achmea, umožňovalo dovolávat se před unijními soudy práva na náhradu škody vůči členskému státu, které mu přiznává taková dvojstranná investiční smlouva, jako je BIT.
- 18 Zadruhé předkládající soud se táže, zda článek 267 SFEU brání takové rozhodčí doložce, jako je rozhodčí doložka dotčená ve věci v původním řízení.
- 19 V této souvislosti nejprve zdůrazňuje, že rozhodčí řízení samo o sobě nezajišťuje jednotné použití unijního práva, které má zajistit článek 267 SFEU. Ačkoli podle čl. 8 odst. 6 BIT musí rozhodčí soud přihlídnout k unijnímu právu a v případě rozporu ho musí přednostně použít, nemá možnost předložit Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce vzhledem k tomu, že nemůže být považován za „soud“ ve smyslu článku 267 SFEU.
- 20 Předkládající soud má dále za to, že jednotný výklad unijního práva je přesto možné v projednávaném případě považovat za zajištěný, protože před výkonem rozhodčího nálezu může být požádán státní soud, aby přezkoumal slučitelnost rozhodčího nálezu s unijním právem, a v případě potřeby může Soudnímu dvoru předložit žádost o rozhodnutí o předběžné otázce. Kromě toho podle § 1059 odst. 2 bodu 2 písm. b) občanského soudního řádu je rozpor uznání nebo výkonu rozhodčího nálezu s veřejným pořádkem důvodem pro zrušení takového nálezu. Jak Soudní dvůr rozhodl v souvislosti s rozhodčími nálezy vydanými ve sporech mezi jednotlivci, kontrolní pravomoc vnitrostátních soudů ve věci rozhodčích nálezů, které se týkají sporů mezi jednotlivcem a členským státem, může být platně omezena jen na porušení základních ustanovení unijního práva. Tato okolnost nemusí způsobovat, že taková rozhodčí doložka, jak je ta, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, je v rozporu s článkem 267 SFEU.
- 21 Předkládající soud nakonec dodává, že Soudní dvůr již rozhodl, že mezinárodní dohoda, která mimo institucionální a soudní rámec Unie počítá s vytvořením zvláštního soudu pověřeného výkladem a uplatňováním ustanovení této dohody, je slučitelná s unijním právem, pokud neohrožuje autonomii unijního právního řádu. Soudní dvůr nevyjádřil žádné výhrady k vytvoření soudního systému, jehož cílem by v podstatě bylo řešení sporů týkajících se výkladu nebo uplatňování samotných ustanovení příslušné mezinárodní dohody a který by nezasahoval do pravomocí soudů dotyčných členských států týkajících se výkladu a uplatňování unijního práva ani do jejich možnosti, případně povinnosti požádat Soudní dvůr o rozhodnutí o předběžné otázce. Rozhodčí soud, o který se jedná ve věci v původním řízení, musí přitom rozhodnout právě o porušení ustanovení BIT, která musí vykládat ve světle unijního práva a zejména ustanovení upravujících volný pohyb kapitálu.
- 22 Zatřetí předkládající soud konstatuje, že na rozdíl od nizozemských nebo slovenských investorů, investoři z jiných členských států, než je Nizozemské království a Slovenská republika, nemají možnost přeložit věc rozhodčímu soudu místo státního soudu, což představuje značné znevýhodnění, které může představovat diskriminaci v rozporu s článkem 18 SFEU. Omezení této výhody prostřednictvím dvojstranné dohody v rámci Unie na státní příslušníky smluvních členských států je však

diskriminační jen tehdy, když se státní příslušníci jiných členských států, kteří tuto výhodu nemají, nachází v objektivně srovnatelné situaci. V projednávaném případě tomu přitom tak není, neboť skutečnost, že vzájemná práva a povinnosti platí jen pro státní příslušníky jednoho ze dvou smluvních členských států, je inherentním důsledkem dvoustranných dohod uzavřených mezi těmito státy.

23 S ohledem na výše uvedené úvahy se Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Brání článek 344 SFEU použití ustanovení dvoustranné dohody o ochraně investic mezi členskými státy Unie (takzvaná ‚dvoustranná dohoda o investicích uvnitř Unie‘), podle kterého může investor smluvního státu v případě sporu týkajícího se investic v jiném smluvním státě zahájit vůči poslední uvedenému státu rozhodčí řízení, pokud byla uvedená dohoda uzavřena před přistoupením jednoho ze smluvních států k Unii, avšak rozhodčí řízení má být zahájeno až poté?

V případě záporné odpovědi na první otázku:

2) Brání článek 267 SFEU použití takového ustanovení?

V případě záporné odpovědi na první a druhou otázku:

3) Brání čl. 18 první pododstavec SFEU v kontextu popsáném v první otázce použití takového ustanovení?“

K návrhům na znovuotevření ústní části řízení

24 Po přednesení stanoviska generálního advokáta dne 19 září 2017 česká, maďarská a polská vláda požádaly podáními došlými kanceláři Soudního dvora dne 3. listopadu, 19 a 16. října 2017 o znovuotevření ústní části řízení podle článku 83 jednacího řádu Soudního dvora.

25 Na podporu svých žádostí vyjadřují uvedené vlády nesouhlas se stanoviskem generálního advokáta.

26 Je však třeba připomenout, že statut Soudního dvora Evropské unie ani jednací řád Soudního dvora zúčastněným uvedeným v článku 23 tohoto statutu neumožňují předložit vyjádření v reakci na stanovisko přednesené generálním advokátem (rozsudek ze dne 22. června 2017, Federatie Nederlandse Vakvereniging a další, C-126/16, EU:C:2017:489, bod 30).

27 Dále je třeba připomenout, že podle čl. 252 druhého pododstavce SFEU generální advokát předkládá veřejně, zcela nestranně a nezávisle odůvodněná stanoviska ve věcech, které podle statutu Soudního dvora Evropské unie vyžadují jeho účast. Soudní dvůr není vázán ani tímto stanoviskem ani důvody, na základě kterých k němu generální advokát dospěl. Nesouhlas zúčastněné strany se stanoviskem generálního advokáta tedy nemůže sám o sobě představovat důvod ke znovuotevření ústní části řízení, a to bez ohledu na otázky, kterými se generální advokát ve stanovisku zabýval (rozsudek ze dne 25. října 2017, Polbud – Wykonawstwo, C-106/16, EU:C:2017:804, bod 24 a citovaná judikatura).

28 I přesto je třeba podotknout, že Soudní dvůr může kdykoli po vyslechnutí generálního advokáta nařídit znovuotevření ústní části řízení v souladu s článkem 83 svého jednacího řádu, zejména pokud má za to, že věc není dostatečně objasněna nebo že má být rozhodnuta na základě argumentu, který nebyl mezi zúčastněnými projednán (rozsudek ze dne 22. června 2017, Federatie Nederlandse Vakvereniging a další, C-126/16, EU:C:2017:489, bod 33 a citovaná judikatura).

- 29 Vzhledem k tomu, že v projednávaném případě se návrhy omezovaly na vyjádření nesouhlasu české, maďarské a polské vlády se stanoviskem generálního advokáta a že tyto nepředkládají žádné nové argumenty, na základě nichž by měla být projednávaná věc rozhodnuta, Soudní dvůr má po vyslechnutí generálního advokáta za to, že má k dispozici všechny informace nezbytné pro vydání rozhodnutí a že tyto informace byly mezi zúčastněnými projednány.
- 30 S ohledem na výše uvedené musí být návrhy na znovuotevření ústní části řízení zamítnuty.

K předběžným otázkám

K první a druhé otázce

- 31 Podstatou první a druhé otázky předkládajícího soudu, jimiž je třeba se zabývat společně, je, zda musí být články 267 a 344 SFEU vykládány v tom smyslu, že brání takovému ustanovení, obsaženému v mezinárodní dohodě uzavřené mezi členskými státy, jako je článek 8 BIT, podle něhož investor z jednoho z těchto členských států může v případě sporu týkajícího se investic v druhém členském státě zahájit řízení proti posledně uvedenému členskému státu před rozhodčím soudem, jehož pravomoc je tento členský stát povinen uznat.
- 32 Za účelem odpovědi na tyto otázky je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora platí, že mezinárodní dohoda nemůže zasahovat do vymezení pravomocí stanoveného Smlouvami, a tedy ani do autonomie právního systému Unie, jehož dodržování zajišťuje Soudní dvůr. Tato zásada je zakotvena zejména v článku 344 SFEU, podle kterého se členské státy zavazují, že spory o výklad nebo provádění Smluv nebudou řešit jinak, než jak stanoví Smlouvy [posudek 2/13 (Přistoupení Unie k EÚLP), ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, bod 201 a citovaná judikatura].
- 33 Podle ustálené judikatury Soudního dvora rovněž platí, že autonomie unijního práva je jak z hlediska práva členských států, tak z hlediska mezinárodního práva odůvodněna vzhledem k podstatným charakteristickým rysům Unie a jejího práva, které se týkají zejména ústavněprávní struktury Unie a samotné povahy uvedeného práva. Unijní právo se totiž vyznačuje tím, že vychází z autonomního pramene tvořeného Smlouvami, svou předností před právem členských států a přímým účinkem celé řady ustanovení použitelných ve vztahu k jejich státním příslušníkům i ve vztahu k samotným členským státům. Takovéto charakteristické rysy daly vzniknout strukturovanému systému na sobě navzájem závislých zásad, norem a právních vztahů, jimiž jsou vzájemně vázány sama Unie a její členské státy, jakož i členské státy mezi sebou [v tomto smyslu viz posudek 2/13 (Přistoupení Unie k EÚLP), ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, body 165 až 167 a citovaná judikatura].
- 34 Unijní právo tedy spočívá na základním předpokladu, že každý členský stát sdílí se všemi ostatními členskými státy řadu společných hodnot, na nichž je Unie založena, jak je uvedeno v článku 2 SEU, a uznává, že s ním ostatní členské státy tyto hodnoty sdílejí. Tento předpoklad znamená – a zároveň odůvodňuje – existenci vzájemné důvěry členských států v uznávání těchto hodnot, a tím i v dodržování unijního práva, které tyto hodnoty zakotvuje. Právě v této souvislosti je na členských státech, aby zejména na základě zásady loajální spolupráce zakotvené v čl. 4 odst. 3 prvním pododstavci SEU zajistily na svých územích uplatňování a dodržování unijního práva a aby učinily všechna vhodná obecná nebo zvláštní opatření k plnění závazků, které vyplývají ze Smluv nebo z aktů orgánů Unie [posudek 2/13 (Přistoupení Unie k EÚLP), ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, body 168 a 173, jakož i citovaná judikatura].
- 35 V zájmu zachování specifických rysů a autonomie unijního právního řádu zavedly Smlouvy soudní systém určený k zajištění soudržného a jednotného výkladu unijního práva [posudek 2/13 (Přistoupení Unie k EÚLP), ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, bod 174].

- 36 V tomto rámci přísluší podle článku 19 SEU vnitrostátním soudům a Soudnímu dvoru, aby zaručily plné uplatňování unijního práva ve všech členských státech a soudní ochranu práv, která pro jednotlivce z unijního práva vyplývají [v tomto smyslu viz posudek 1/09 (Dohoda o vytvoření jednotného systému pro řešení sporů týkajících se patentů), ze dne 8. března 2011, EU:C:2011:123, bod 68 a posudek 2/13 (Přistoupení Unie k EÚLP), ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, bod 175, jakož i rozsudek ze dne 27. února 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, bod 33].
- 37 Stěžejním prvkem celého takto koncipovaného soudního systému je zvláště řízení o předběžné otázce upravené v článku 267 SFEU, které má za cíl – prostřednictvím nastoleného dialogu mezi jednotlivými soudy, konkrétně mezi Soudním dvorem a soudy členských států – zajistit jednotný výklad unijního práva, čímž umožňuje zaručit jeho soudržnost, plný účinek a autonomii a v konečném důsledku i specifický charakter práva zavedeného Smlouvami [posudek 2/13 (Přistoupení Unie k EÚLP), ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, bod 176 a citovaná judikatura].
- 38 S ohledem na tyto úvahy je třeba odpovědět na první a druhou předběžnou otázku.
- 39 Za tímto účelem je třeba zaprvé ověřit, zda se spory, v nichž má rozhodovat rozhodčí soud uvedený v článku 8 BIT, mohou týkat výkladu nebo uplatňování unijního práva.
- 40 V této souvislosti i za předpokladu, že jak tvrdí zejména společnost Achmea, by tento soud navzdory velmi široké formulaci čl. 8 odst. 1 BIT měl rozhodovat jen o případném porušení této dohody, nic to nemění na skutečnosti, že za tímto účelem musí podle čl. 8 odst. 6 BIT přihlídnout zejména k platnému právu dotyčné smluvní strany, jakož i ke všem příslušným dohodám uzavřeným mezi smluvními stranami.
- 41 Vzhledem k povaze a charakteristickým rysům unijního práva uvedeným v bodě 33 tohoto rozsudku přitom toto právo musí být považováno za součást práva platného v každém členském státě a práva vyplývajícího z mezinárodní dohody mezi členskými státy.
- 42 Z toho vyplývá, že na základě obou těchto důvodů bude rozhodčí soud uvedený v článku 8 BIT případně vykládat, nebo dokonce uplatňovat unijní právo, zejména ustanovení týkající se základních svobod, včetně svobody usazování a volného pohybu kapitálu.
- 43 Zadruhé je proto nutno ověřit, zda je takový rozhodčí soud, jako je ten, který je uveden v článku 8 BIT, součástí soudního systému Unie, a zejména, zda může být považován za soud členského státu ve smyslu článku 267 SFEU. Skutečnost, že soud vytvořený členskými státy je součástí soudního systému Unie, má totiž za následek, že jeho rozhodnutí podléhají mechanismům, které zaručují plnou efektivitu unijního norem [v tomto smyslu viz posudek 1/09 (Dohoda o vytvoření jednotného systému pro řešení sporů týkajících se patentů), ze dne 8. března 2011, EU:C:2011:123, bod 82 a citovaná judikatura].
- 44 V této souvislosti ve věci, v níž byl vydán rozsudek ze dne 12. června 2014, Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754) Soudní dvůr vyvodil povahu dotčeného soudu jako „soudu členského státu“ ze skutečnosti, že tento soud byl podle samotné portugalské ústavy součástí systému soudního řešení sporů v oblasti daní (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 12. června 2014, Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta, C-377/13, EU:C:2014:1754, body 25 a 26).
- 45 Ve věci v původním řízení však rozhodčí soud není součástí soudního systému zavedeného v Nizozemsku nebo na Slovensku. Kromě toho právě výjimečná povaha soudní pravomoci tohoto soudu – v porovnání se soudy těchto dvou členských států – je jedním z hlavních důvodů existence článku 8 BIT.

- 46 Tento charakteristický rys rozhodčího soudu dotčeného v původním řízení vede k tomu, že tento soud nelze v žádném případě považovat za soud „členského státu“ ve smyslu článku 267 SFEU.
- 47 Je pravda, že Soudní dvůr rozhodl, že neexistuje žádný platný důvod pro to, aby soud společný několika členskými státy, jako je Soudní dvůr Beneluxu, nemohl předkládat Soudnímu dvoru předběžné otázky stejně jako soudy každého z těchto členských států (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 4. listopadu 1997, *Parfums Christian Dior*, C-337/95, EU:C:1997:517, bod 21, a ze dne 14. června 2011, *Miles a další*, C-196/09, EU:C:2011:388, bod 40).
- 48 Rozhodčí soud dotčený v původním řízení však nepředstavuje takový soud společný několika členskými státy, srovnatelný se Soudním dvorem Beneluxu. Zatímco úkolem posledně uvedeného soudu je zajišťovat jednotnost uplatňování právních pravidel společných všem třem státům Beneluxu a řízení před ním má povahu incidenčního řízení ve vztahu k řízením probíhajícím před vnitrostátními soudy, po jehož skončení je stanoven konečný výklad právních pravidel společných zemím Beneluxu, rozhodčí soud dotčený v původním řízení k soudním systémům členských států takovéto vazby nemá (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. června 2011, *Miles a další*, C-196/09, EU:C:2011:388, bod 41).
- 49 Z toho vyplývá, že takový soud, jako je ten, který je uveden v článku 8 BIT, nemůže být považován za „soud členského státu“ ve smyslu článku 267 SFEU, a není proto oprávněn požádat Soudní dvůr o rozhodnutí o předběžné otázce.
- 50 Za těchto okolností je zatřetí třeba dále ověřit, zda rozhodčí nález vydaný takovýmto soudem podléhá zejména podle článku 19 SEU přezkumu soudem členského státu, který zaručuje, že otázky unijního práva, kterými by se tento soud mohl případně zabývat, mohou být případně předloženy Soudnímu dvoru v rámci řízení o předběžné otázce.
- 51 V této souvislosti je třeba připomenout, že podle čl. 8 odst. 7 BIT je rozhodnutí rozhodčího soudu, který je uveden v tomto článku, konečné. Kromě toho podle čl. 8 odst. 5 BIT tento rozhodčí soud stanoví svá procesní pravidla za použití rozhodčích pravidel UNCITRAL, a zejména si zvolí své sídlo, a v důsledku toho právo použitelné na postup upravující soudní přezkum platnosti nálezu, kterým řeší spor, jenž mu byl předložen.
- 52 V projednávaném případě si rozhodčí soud, na který se obrátila společnost Achmea, zvolil za své sídlo Frankfurt nad Mohanem, což znamená, že německé právo je právem, které se použije pro postup upravující soudní přezkum platnosti rozhodčího nálezu, který byl tímto soudem vydán dne 7. prosince 2012. Tato volba tedy umožnila Slovenské republice jako straně sporu domáhat se v souladu s tímto právem soudního přezkumu tohoto rozhodčího nálezu a obrátit se za tímto účelem na příslušný německý soud.
- 53 Je však třeba konstatovat, že takovýto soudní přezkum může uvedený soud provést jen v rozsahu, v němž to dovoluje vnitrostátní právo. Kromě toho § 1059 odst. 2 občanského soudního řádu stanoví jen omezený přezkum týkající se zejména platnosti rozhodčí dohody z hlediska použitelného práva nebo souladu uznání nebo výkonu rozhodčího nálezu s veřejným pořádkem.
- 54 Pokud jde o obchodní arbitráž, Soudní dvůr zajisté rozhodl, že požadavky na účinnost rozhodčího řízení odůvodňují to, že přezkum rozhodčích nálezů prováděný soudy členských států má omezený charakter, za předpokladu, že základní ustanovení unijního práva mohou být v rámci tohoto přezkumu přezkoumána, a případně mohou být předmětem řízení o předběžné otázce před Soudním dvorem (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 1. června 1999, *Eco Swiss*, C-126/97, EU:C:1999:269, body 35, 36 a 40, jakož i ze dne 26. října 2006, *Mostaza Claro*, C-168/05, EU:C:2006:675, body 34 až 39).

- 55 Takové rozhodčí řízení, jako je to, které je zakotveno v článku 8 BIT, se nicméně liší od obchodní arbitráže. Zatímco obchodní arbitráž má původ ve svobodné vůli dotčených smluvních stran, rozhodčí řízení má původ v dohodě, na základě níž členské státy souhlasily s vynětím sporů, které by se mohly týkat uplatňování nebo výkladu unijního práva, z pravomoci svých vlastních soudů, a tedy ze systému soudních opravných prostředků, které jim v oblastech pokrytých unijním právem ukládá stanovit čl. 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 27. února 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, bod 34). Za těchto okolností není možné úvahy týkající se obchodní arbitráže uvedené v předchozím bodě přenést na takové rozhodčí řízení, jako je to, které je zakotveno v článku 8 BIT.
- 56 Z toho důvodu je nutné vzhledem ke všem charakteristickým rysům rozhodčího soudu uvedeného v článku 8 BIT, jež jsou popsány v bodech 39 až 55 tohoto rozsudku, vycházet z toho, že uzavřením BIT členské státy, které jsou jejími smluvními stranami, založily mechanismus řešení sporů mezi investorem a členským státem, který může vyloučit, že tyto spory, přestože by se mohly týkat výkladu nebo uplatňování unijního práva, budou řešeny způsobem zaručujícím plnou efektivitu tohoto práva.
- 57 Ustálená judikatura Soudního dvora zajisté uvádí, že mezinárodní dohoda, která počítá s vytvořením soudu pověřeného výkladem jejích ustanovení, jehož rozhodnutí budou pro orgány, včetně Soudního dvora, závazná, v zásadě není s unijním právem neslučitelná. Pravomoc Unie v oblasti mezinárodních vztahů a její způsobilost k uzavírání mezinárodních dohod totiž nezbytně zahrnují možnost podřídit se ve věcech výkladu a použití ustanovení takových dohod rozhodnutím soudu vytvořeného nebo určeného na základě těchto dohod, za předpokladu, že je respektována autonomie Unie a jejího právního pořádku [v tomto smyslu viz posudky 1/91 (Dohoda EHP – I), ze dne 14. prosince 1991, EU:C:1991:490, body 40 a 70; 1/09 (Dohoda o vytvoření jednotného systému pro řešení sporů týkajících se patentů), ze dne 8. března 2011, EU:C:2011:123, body 74 a 76, jakož i 2/13 (Přistoupení Unie k EÚLP), ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, body 182 a 183].
- 58 V projednávaném případě jde nicméně kromě skutečnosti, že spory spadající do pravomoci rozhodčího soudu podle článku 8 BIT mohou souviset s výkladem jak této dohody, tak unijního práva, o to, že možnost předkládat tyto spory orgánu, který není součástí soudního systému Unie, je stanovena v dohodě, kterou neuzavřela Unie, ale členské státy. Uvedený článek 8 tedy může kromě zásady vzájemné důvěry mezi členskými státy zpochybnit i zachování specifického charakteru práva zavedeného Smlouvami, který zaručuje řízení o předběžné otázce upravené v článku 267 SFEU, a není proto v souladu se zásadou loajální spolupráce připomenutou v bodě 34 tohoto rozsudku.
- 59 Za těchto podmínek článek 8 BIT ohrožuje autonomii unijního práva.
- 60 Na první a druhou otázku je tedy třeba odpovědět tak, že články 267 a 344 SFEU musí být vykládány v tom smyslu, že brání takovému ustanovení, obsaženému v mezinárodní dohodě uzavřené mezi členskými státy, jako je článek 8 BIT, podle něhož investor z jednoho z těchto členských států může v případě sporu týkajícího se investic v druhém členském státě zahájit řízení proti poslední uvedenému členskému státu před rozhodčím soudem, jehož pravomoc je tento členský stát povinen uznat.

K třetí otázce

- 61 Vzhledem k odpovědi poskytnuté na první a druhou otázku není namístě odpovídat na třetí otázku.

K nákladům řízení

- 62 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

Články 267 a 344 SFEU musí být vykládány v tom smyslu, že brání takovému ustanovení, obsaženému v mezinárodní dohodě uzavřené mezi členskými státy, jako je článek 8 Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Nizozemským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic, podle něhož investor z jednoho z těchto členských států může v případě sporu týkajícího se investic v druhém členském státě zahájit řízení proti poslední uvedenému členskému státu před rozhodčím soudem, jehož pravomoc je tento členský stát povinen uznat.

Podpisy.